

Autorka: Małgorzata Kacprzykowska

SCENARIUSZ LEKCJI DO DZIAŁU: *Ontologia*

Temat (7): Skąd bierze się zło?

Cele lekcji:

- zapoznanie z tekstem kultury (fr. *Wyznań* Augustyna),
- doskonalenie umiejętności interpretowania tekstów kultury,
- wdrażanie do refleksji nad moralnymi aspektami teodycei.

Normy wymagań

Uczeń:

- czyta tekst kultury,
- interpretuje tekst kultury, uwzględniając intencje nadawcy,
- tworzy definicje zła,
- rozpoznaje podstawy teodycei św. Augustyna,
- formułuje, porządkuje i wartościuje wypowiedzi, uzasadniając stanowisko własne lub cudze.

Metody: problematyzowanie, analiza tekstu.

Kluczowe pojęcia: zło moralne, zło naturalne, teodycea.

Materiały dydaktyczne: karta pracy (ZAŁĄCZNIK 7).

Czas trwania: 45 minut.

Przedmiot: etyka, filozofia, religia, język polski.

Przebieg lekcji:

1. SPRECYZOWANIE PROBLEMU WYJŚCIOWEGO

a. Nauczyciel wspólnie z uczniami ustala definicję zła. Uczniowie określają zło jako:

- coś niepożądanego,
- coś co nie powinno istnieć,
- przeciwieństwo dobra.

b. W dalszej części rozważań prosimy o przykłady odpowiadające zaproponowanym definicjom.

2. ROZMOWA SONDUJĄCA

Nauczyciel pyta: Czy dla człowieka takim samym złem są tortury i powódź? Pytanie to powinno zmierzać do wskazania uczniom, że istnieją dwa rodzaje zła:

- zło naturalne, np. powódź, klęska głodu i chorób,
- zło moralne, np. woła dominowania, żądza posiadania, wykonanie na kimś tortur.

Prowadzący podkreśla, że dla wielu filozofów zło moralne jest konsekwencją istnienia wolnej woli człowieka. Uczniowie podają przykłady na istnienie zła moralnego.

3. ĆWICZENIA WYJAŚNIAJĄCE

a. Pytanie: Czy zło moralne wynika z natury człowieka? Jest pytaniem o źródło zła. Dalsze dociekania mogą prowadzić do próby rozważenia jednej z największych zagadek filozoficznych: Czy człowiek z natury jest dobry czy zły? Zachęcamy uczniów do debaty, w której będą wartościować argumenty, uzasadniając stanowisko własne lub cudze.

b. Pytaniem „Dlaczego człowiek skoro wie, czym jest dobro, wybiera zło?” można wprowadzić uczniów w światopogląd Sokratesa, który uznał, że zło jest rezultatem błędu i głupoty człowieka. Słowa filozofa: ***Kto wie, co to jest dobro, będzie je czynił*** – nauczyciel zapisuje na tablicy. Mogą one też stać się próbą odpowiedzi na pytanie zawarte w temacie. Prowadzący przy pomocy dodatkowych pytań naprowadza uczniów na wnioski:

- Sokrates zaprzeczył, aby człowiek mógł czynić dobrowolnie zło.
- Zło to wynik niewiedzy (np. gdyby Ala wiedziała, że palenie papierosów zabija jej organizm, to by nigdy nie zaczęła palić; niestety nie wiedziała, więc zaczęła palić).
- Dobro wynika z wiedzy (wiedzieć oznacza przyswoić dobro).

4. PROBLEM PRAKTYCZNY

Nauczyciel rozdaje kartę pracy (ZAŁĄCZNIK 7). Uczniowie poznają teorię św. Augustyna mówiącą o tym, że *zło nie istnieje*, ponieważ jest tylko *brakiem dobra*. Teza ta pozwala filozofowi pogodzić istnienie dobrego, miłosiernego Boga z istnieniem zła (teodycea).

5. POWTÓRKA MATERIAŁU

Napisz rozprawkę, w której udowodnisz potrzebę istnienia zła.

ZAŁĄCZNIK 7

Skąd się bierze zło?

📖 Święty Augustyn uważał, że zło jest tworem wolnej woli człowieka oddalającego się od jedyne go dobra, jakim jest Bóg.

ZŁO NIE ISTNIEJE

Mówilem sobie: oto Bóg i oto, co stworzył Bóg. Dobry jest Bóg i bezwzględnie lepszy od wszystkiego, co stworzył. [...] Gdzież więc jest zło? Skąd i w jaki sposób do tego świata się wkradło? Jaki jest jego korzeń? Co jest jego nasieniem? A może zło w ogóle nie istnieje? [...] Bo przecież Bóg stworzył wszystkie rzeczy, a będąc dobry, stworzył je jako dobre. Będąc większym i najwyższym dobrem, stworzył te dobra mniejsze; lecz przecież wszystko – i Stwórca, i rzeczy stworzone – wszystko jest dobre. [...]

Stało się też dla mnie jasne, iż rzeczy, które ulegają zepsuciu, są dobre. Gdyby były najwyższymi dobrami, nie mogłyby ulec zepsuciu. Nie mogłyby się też zepsuć, gdyby w ogóle nie były dobre. Będąc najwyższymi dobrami, byłyby niezniszczalne; gdyby zaś zupełnie nie były dobrami, nie byłoby w nich niczego, co można by zepsuć. Zepsucie jest szkodą; a przecież nie byłoby szkodą; gdyby nie polegało na zmniejszeniu dobra. Albo więc zepsucie nie wyrządza żadnej szkody (co oczywiście jest stwierdzeniem niedorzecznym), albo (co jest oczywistą prawdą) wszelkie rzeczy, które ulegają zepsuciu, są pozbawione wszelkiego dobra w ogóle, przestaną istnieć. [...] Trzeba więc wyciągnąć wniosek, że jeśli zostaną pozbawione wszelkiego dobra, będą w ogóle niczym. Dopóki istnieją, są dobre. Wszystko więc, co istnieje, jest dobre. A owo zło, którego pochodzenie chciałem odkryć, nie jest substancją [czymś samo przez się istniejącym]. Gdyby bowiem było substancją, byłoby dobrem. Byłoby bowiem albo substancją niezniszczalną, czyli dobrem wysokiego rzędu, albo substancją niezniszczalną, która nie mogłaby ulec zepsuciu, gdyby nie było dobra. Pojąłem w sposób zupełnie jasny, że wszystko, co stworzyłeś jest dobre i że nie ma żadnych substancji, których byś nie stworzył. A ponieważ nie uczyniłeś wszystkich rzeczy równymi, jest tak, że każda poszczególna rzecz jest dobra, a wszystkie razem są bardzo dobre, gdyż ogół wszystkich rzeczy stworzyłeś, Boże nasz, jako bardzo dobry.

ŚWIĘTY AUGUSTYN (354-430r.)

- Z tekstu wypisz pięć argumentów potwierdzających tezę św. Augustyna, że *zło nie istnieje*.

➤ Napisz, czy:

u

„Lepiej być krzywdzonym, niż krzywdzić” (Sokrates)

„Lepiej krzywdzić, niż być krzywdzonym” (Arystyp)

GENERA